

TURUN YLIOPISTON
MERENKULKUALAN KOULUTUS- JA TUTKIMUSKESKUKSEN JULKAISUJA

PUBLICATIONS FROM THE CENTRE FOR MARITIME STUDIES
UNIVERSITY OF TURKU

B 158
2008

VARUSTAMOBAROMETRI

Joulukuu 2008

Pekka Sundberg

SPC Shortsea Promotion
Centre Finland

TURUN YLIOPISTON
MERENKULKUALAN KOULUTUS- JA TUTKIMUSKESKUKSEN JULKAISUJA

PUBLIKATIONER AV SJÖFARTSBRANSCHENS UTBILDNINGS- OCH
FORSKNINGSCENTRAL VID ÅBO UNIVERSITET

PUBLICATIONS FROM THE CENTRE FOR MARITIME STUDIES
UNIVERSITY OF TURKU

B 158
2008

VARUSTAMOBAROMETRI

Joulukuu 2008

Pekka Sundberg

Turku 2008

SARJAN PÄÄTOIMITTAJA / EDITOR-IN-CHIEF

Juhani Vainio

JULKAISIJA / PUBLISHER :

Turun yliopisto / University of Turku
MERENKULKUALAN KOULUTUS- JA TUTKIMUSKESKUS
CENTRE FOR MARITIME STUDIES

Veistämönaukio 1–3
FI-20100 TURKU, FINLAND

Puh. / Tel. +358 (0)2 281 3300

Fax +358 (0)2 281 3311

<http://mkk.utu.fi>

Karhukopio
Turku 2008

ISBN 978-951-29-3742-4 (painettu)

ISBN 978-951-29-3743-1 (verkkojulkaisu)

ISSN 1456–1824

ESIPUHE

Lähimerenkulkua edistävä Shortsea Promotion Centre (SPC) Finland julkaisee järjestyksessään viidennen **varustamobarometrin** yhteistyössä suomalaisen varustamoelinkeinon kanssa. SPC Finlandissa ovat edustettuina koko suomalaisen varustamoelinkeinon lisäksi muut kuljetusmuodot ja kuljetusketjun osapuolet sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. SPC Finland on osa Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskusta ja toimii sen Porin yksikössä. SPC Finlandin toiminta kattaa lähimerenkulun edistämisen lisäksi intermodaaliset lähimerenkulun ja rautatie-, maantie- tai sisävesikuljetukset yhdistävät kuljetukset.

Barometri tuottaa tietoa merenkulun toimintaympäristöstä varustamoalalle, sen sidosryhmille ja liikennepoliittisille päätöksentekijöille. Barometri on tarkoitettu ennen kaikkea merikuljetusten parissa työskentelevien työkaluksi. Barometri kehitettiin keväällä 2006. Silloin suoritettiin ensimmäinen kysely, jota ei kuitenkaan vielä julkaistu. Barometrin hyötyjen konkretisoimiseksi barometri toistetaan säännöllisesti puolivuositain. Pitkät aikasarjat mahdollistavat tulosten monipuolisen analysoinnin. Seuraava kysely suoritetaan toukokuussa 2009.

Nyt käsillä olevan barometrin tulokset julkistetaan 01. joulukuuta 2008. SPC Finland kiittää kaikkia kyselyyn osallistuneita varustamoja ja toivoo palautetta barometrin kehittämiseksi edelleen. Barometristä antaa lisätietoja tutkija Pekka Sundberg, puh. (02) 333 8104 tai s-posti pekka.sundberg@shortsea.fi.

Turussa 30.11.2008

Juhani Vainio

SPC Finlandin johtokunnan puheenjohtaja
Turun yliopiston Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen johtaja

Kannen kuva: Pekka Sundberg

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

TIIVISTELMÄ 6

1 JOHDANTO 8

2 VARUSTAMOJEN TAUSTATIEDOT 9

3 MERENKULKUALAN NYKYTILANNE JA TULEVAISUUS 11

3.1 Yleisesti varustamoalaa koskevat kysymykset 11

3.2 Yksittäistä varustamoaa koskevat kysymykset 18

4 VARUSTAMOJEN KEHITTÄMISEN JA KASVUN ESTEET 21

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET 22

6 TEEMAKYSYMYS 24

LIITE: Kyselylomake

TIIVISTELMÄ

Edellisessä barometrissä todettiin korkeasuhdanteen taittuneen ja ennustettiin kehityksen kääntyvän lievästi negatiiviseksi. Lähitulevaisuudesta esitettiin kuitenkin voimakkaasti toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Toteutunut puolivuotiskausi on ollut ennustettua voimakkaamman suhdannekäänteen aikaa. Saldolukutarkastelun perusteella taloudellinen tilanne merenkulkualalla heikkenee voimakkaasti seuraavallakin kaudella. Tarkempi prosenttitarkastelu osoittaa vastaajien olevan hyvin yksimielisiä tilanteen heikkenemisestä, mutta usean muuttujan kohdalla tilanteen ennakoidaan heikentyvän vain jonkin verran.

Merikuljetusmarkkinoiden suhdanteet kääntyivät edellisellä puolivuotiskaudella voimakkaasti negatiivisiksi. Tulevan kauden saldoluku osoittaa tilanteen heikentyvän voimakkaasti. Prosenttitarkastelun perusteella valtaosa vastaajista (62 %) arvioi suhdannetilanteen heikkenevän ainoastaan jonkin verran.

Kuljetuskysyntä on heikentynyt voimakkaasti. Ennusteen mukaan kuljetuskysyntä heikkenee seuraavalla kaudella edelleen. Kaksi kolmasosaa vastaajista arvioi kysynnän heikkenevän vain jonkin verran ja neljännes huomattavasti.

Suomen vientikuljetusten määrän ennustetaan lähes yksimielisesti vähenevän seuraavan vuoden aikana. Tuonnin vähenemisen ennakoidaan olevan hieman maltillisempaa kuin viennin vähenemisen.

Talouden yleinen epävarmuus on noussut yksittäisen varustamon tärkeimmäksi kasvun esteeksi (17 mainintaa). Laskusuhdanteesta huolimatta toiseksi suurimpana kasvun esteenä nähtiin osaavien työntekijöiden saannin vaikeus meripuolella (15 mainintaa). Kasvun esteenä mainittiin myös pääomakustannusten nousu, joka osaltaan vaikuttaa myös siihen, että investointien ennustetaan kääntyvän laskuun.

Kilpailu merikuljetusmarkkinoilla on säilynyt kireänä ja kiristyy tuntuvasti seuraavalla kaudella. Kilpailua käytäneen osin hinnoilla. Puolet vastaajista ilmoitti, että rahtihinnat kääntyivät laskuun edellisellä kaudella. 80 % vastaajista ennakoi rahtihintojen laskun jatkuvan tulevallakin kaudella

Yli puolella varustamoista liikevaihto nousi vielä edellisellä kaudella. Vaikka yleinen taloudellinen tilanne on kireä, 43 prosenttia varustamoista arvioi liikevaihtonsa säilyvän ennallaan seuraavalla kaudella. Liikevaihdon kehitystä kuvaavan ennusteen saldoluku on kuitenkin lievästi negatiivinen. Kapasiteetin käyttöasteessa on toteutuneella kaudella ollut suuria varustamokohtaisia eroja. Tulevalla kaudella kapasiteetin käyttöaste kääntyy saldoluvulla mitattuna laskuun.

Kulujen osalta barometrissä seurataan sekä polttoaineen että miehistökustannusten hintakehitystä. Polttoöljyn hintakehitystä kuvaava saldoluku oli ensimmäistä kertaa positiivinen barometrin toteutushistorian aikana. Ennusteen mukaan bunkkerin hinta laskee saldoluvun mukaan edelleen selvästi.

Miehistökustannukset jatkavat nousuaan niin ulkomaan kuin Suomen lipunkin alla purjehtivissa aluksissa. Menneen puolivuotiskauden osalta miehistökustannusten saldoluku (-87) on ulkomaan lipun alla purjehtivissa aluksissa lähes sama kuin Suomen lipun alla purjehtivien alusten saldoluku (-88). Ennusteen mukaan miehistökustannusten suhteellinen nousu alalla on myös hyvin samansuuntaista molemmissa tapauksissa. Pääosin henkilöstön määrän ennakoidaan vastaajien varustamoissa säilyvän ennallaan taloudellisesta taantumasta huolimatta.

Yli kolmannes vastaajista katsoi, että merenkulkupolitiikka on parantunut viimeisen vuoden aikana. Saldoluku oli positiivinen (+30). Positiivisen arvion taustalla on olettautunut siitä, että tonnistoverouudistus saadaan toteutettua jokseenkin suunnitellussa muodossa.

Suomalaisten varustamojen markkinaosuuden kehitys kuljetuksista Suomeen/Suomesta on edelleen laskeva. Laskukaudesta huolimatta markkinaosuuksien menettäminen ei ole yhtä voimakasta kuin edellisessä ennusteessa. Puolet vastaajista ennakoivat suomalaisten varustamoiden markkinaosuuden säilyvän ennallaan.

Teemakysymys käsitteli merenkulun koulutusjärjestelmää Suomessa. Kysymyksen taustalla on, että Opetusministeriö rahoittaa parhaillaan selvitystä merenkulkualan koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista.

Kysymyksen avulla kartoitettiin vastaajien näkemystä siitä, vastaako nykyinen merenkulkualan koulutusjärjestelmä merenkulkuelinkeinon tarpeita. 67 % vastaajista arvioi, että koulutusjärjestelmä ei vastaa elinkeinon tarpeita. Vain kolmannes vastaajista katsoi, että koulutusjärjestelmä vastaa tarpeita.

Vastauksissa korostettiin erityisesti sitä, että nykyinen koulutusjärjestelmä on liian teoreettinen ja koulutusaika liian pitkä. Toivottiin käytännönläheisempää lähestymistapaa. Esimerkiksi laivaharjoittelua toivottiin enemmän.

1 JOHDANTO

Kysely toteutettiin verkkokyselynä. Se kohdistettiin 27 varustamolle, joista 21 varustamo vastasi määräaikaan mennessä. Vastausprosentti oli **78 %**. Vastaajilla oli mahdollisuus valita joko suomen- tai ruotsinkielinen kyselylomake. Kysely suunnattiin Suomen Varustamot ry:n jäsenvarustamoille sekä tärkeimmille em. yhdistykseen kuulumattomille suomalaisille varustamoille. Kriteerinä oli lisäksi se, että varustamot kuljettavat rahtitavaraa ulkomaan liikenteessä.

Miten barometriä luetaan:

Varustamo koskevista **A-ryhmän** kysymyksistä esitetään numeraalinen yhteenveto.

Varustamoalaa ja yksittäistä varustamo koskevista **B-ryhmän** teemoista esitetään **prosenttijakaumat** kysymyksittäin. Kunkin kysymyksen osalta esitetään vastausvaihtoehtojen saamat prosenttiluvut kysymykseen vastanneiden kokonaismäärästä.

Lisäksi esitetään saldoluvut. **Saldoluvun** avulla voidaan kehitystä verrata havainnollisesti. Saldoluku lasketaan vähentämällä positiivista kehitystä arvioineiden vastaajien määrästä negatiivisen arvion antaneiden määrä. Saldoluvun asteikko on kolmiportainen ja saldoluku vaihtelee välillä -100, 100. Jos esimerkiksi positiivista kehitystä ennustaisi 60 prosenttia vastaajista, neutraalia 10 prosenttia ja negatiivista 30 prosenttia laskettaisiin saldoluku $60 - 30 = 30$. Saldoluvusta ei voi päätellä niiden vastaajien määrää, jotka ovat arvioineet, että tilanne on säilynyt tai tulee säilymään ennallaan. Neutraalin vastauksen antaneiden määrä on arvioitava prosenttijakaumasta.

Aikasarjoja on muodostettu käyttämällä nyt suoritettun kyselyn tietojen ohella myös aikaisempien kyselyjen tietoja. Kysymyskohtaisissa aikasarjoissa tärkein vertailukohde on toteutuneen tilanteen vertailu eri ajankohtina. Tulokset esitetään graafisesti. Samaan kuvioon on yhdistetty myös tuorein ennuste. Lisäksi tietyissä kysymyksissä vanhan ennusteen lukuja on verrattu uuden ennusteen lukuihin.

Alan kehitystä ennakoitaessa jokaisella vastauksella on sama painoarvo.

C-ryhmän "Kasvun esteistä" esitetään numeraalinen yhteenveto.

D-ryhmän "Toimintaympäristön muutoksista" esitetään jakaumat kysymyksittäin ja saldoluvut.

2 VARUSTAMOJEN TAUSTATIEDOT

A-ryhmän kysymyksillä kartoitettiin varustamon taustatiedot.

Yhteystiedot (A1)

Vastaajat kuuluivat ylimpään liikkeenjohtoon. Pääasiallisesti vastaajat olivat toimitusjohtajia.

Varustamon pääasiallinen liikennemuoto (A2)

Yleisin liikennemuoto oli hakurahtiliikenne. Kaikista liikennemuodoista saatiin vastauksia.

Taulukko 2.1. Varustamon liikennemuoto.

Liikennemuoto (n=21)	mainintoja kpl
Linjaliikenne	5
Hakurahtiliikenne	13
Muu	3

Varustamon pääasiallinen tavaraliikenne (A3)

Taulukossa ilmoitetaan varustamojen tavaraliikenteen muoto. Kaikista tavararyhmistä saatiin vastauksia. Varustamo saattoi harjoittaa useampaa tavaraliikenteen muotoa.

Taulukko 2.2. Varustamon tavaraliikenteen muoto.

Tavaraliikenne (n=19)	mainintoja kpl
Kuivabulk	10
Nestebulk	3
Kappaletavara	8

Varustamon liikevaihdon suuruusluokka (A4)

Varustamojen liikevaihto jakautui tasaisesti eri luokkiin.

Taulukko 2.3. Varustamon liikevaihto.

Liikevaihto (n=21)	mainintoja kpl
alle 10 MEUR	5
10-50 MEUR	6
50-100 MEUR	5
yli 100 MEUR	5

Varustamon työntekijämäärän suuruusluokka (A5)

Varustamojen työntekijämäärä jakautui seuraavasti

Taulukko 2.4. Varustamon työntekijämäärä.

Työntekijämäärä (n=21)	mainintoja kpl
alle 20	3
20-50	3
50-100	2
100-200	4
yli 200	9

Varustamon tonnisto (A6)

Varustamoilla oli pääosin omaa tonnistoa. Melko tavallista oli, että omaa tonnistoa täydennetään vuokratuilla aluksilla.

Taulukko 2.5. Varustamon tonnisto.

Tonnisto (n=21)	mainintoja kpl
Ainoastaan omaa tonnistoa	14
Sekä omaa että vuokrattua	6
Ainoastaan vuokrattua	1
Ei omaa eikä vuokrattua	0

Varustamon lippuvaltiot (A7)

Kysymyksellä selvitettiin varustamon operoimien alusten määrä lippuvaltioittain. Kyselyssä alustensa määrän ilmoittaneet varustamot operoivat yhteensä 178 aluksella. Suomen lipun alla aluksista oli 111 kappaletta, EU:n lipun alla 53 ja muun lipun alla 14. Kuivarahtialuksista suurin osa (75 %) oli Suomen lipun alla. Myös roro/ropax-aluksista (72 %) ja konttialuksista (69 %) suurin osa oli Suomen lipun alla. Yksi varustamo ei ilmoittanut alustensa määrää.

3 MERENKULKUALAN NYKYTILANNE JA TULEVAISUUS

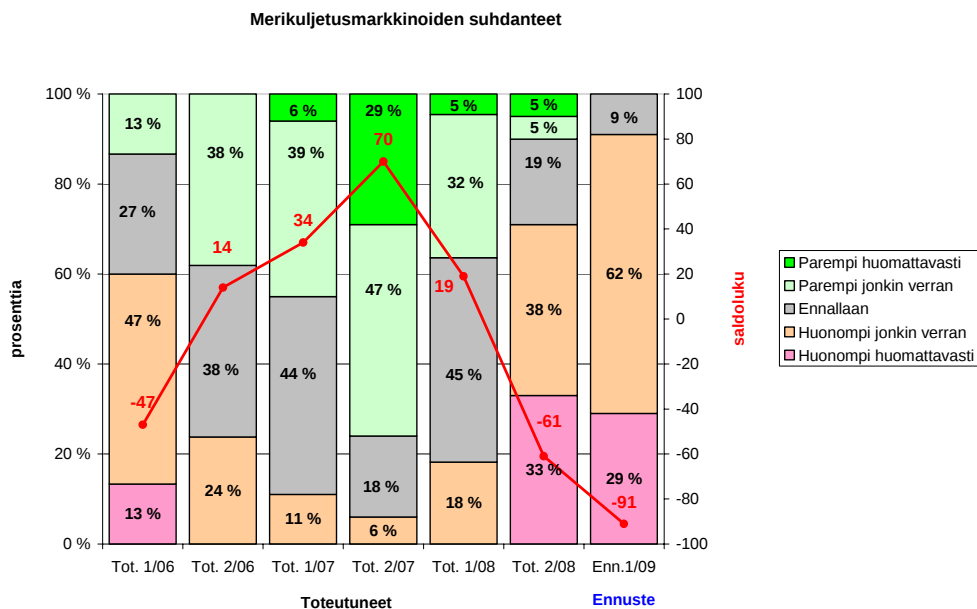
B-ryhmän kysymyksillä selvitettiin nykytilannetta ja tulevaisuutta niin, että ensin kartoitettiin varustamoalaa yleensä ja sen jälkeen yksittäistä varustamoaa koskevia kysymyksiä. Tarkastelun aikajänne muodostui tapahtuneen osalta viimeisestä kuudesta kuukaudesta ja tulevaisuuden osalta seuraavasta kuudesta kuukaudesta. Eräissä kysymyksissä käytettiin puolta vuotta pitempää aikajännettä. Kausivaihtelua ei sisällytetty tarkasteluun. Suomalaisen varustamojen pienen lukumäärän takia tarkastelua ei viedä tavaralajitasolle.

3.1 Yleisesti varustamoalaa koskevat kysymykset

Merikuljetusmarkkinoiden suhdanteet (B1)

Edellisellä puolivuotiskaudella alkanut nopea suhdanteiden lasku on jatkunut voimistuen. Yli 70 prosenttia vastaajista arvioi, että suhdanteet ovat aikaisempaa huonompia. Saldoluku on voimakkaasti negatiivinen (tot. 2/08), kun se edellisessä barometrissä oli vielä positiivinen (tot. 1/08). Tarkastelussa ei oteta huomioon kausivaihtelua.

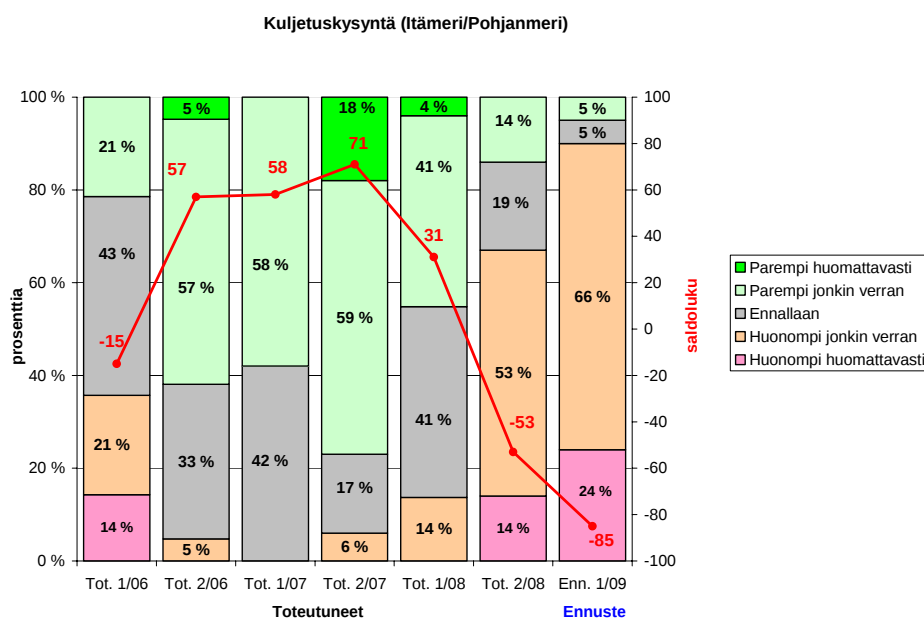
Vastaajista 91 prosenttia ennakoii suhdanteiden heikkenevän edelleen seuraavan puolen vuoden aikana (enn. 1/09). Saldoluku on erittäin voimakkaasti negatiivinen, mutta prosenttitarkastelu osoittaa, että valtaosa vastaajista arvioi suhdannetilanteen heikkenevän ainoastaan jonkin verran.

Kuva 3.1. Merikuljetusmarkkinoiden suhdanteet (tot. 2/08 n=21, ennuste 1/09 n=21).

Kuljetuskysyntä Itämeren/Pohjanmeren merikuljetusmarkkinoilla (B2)

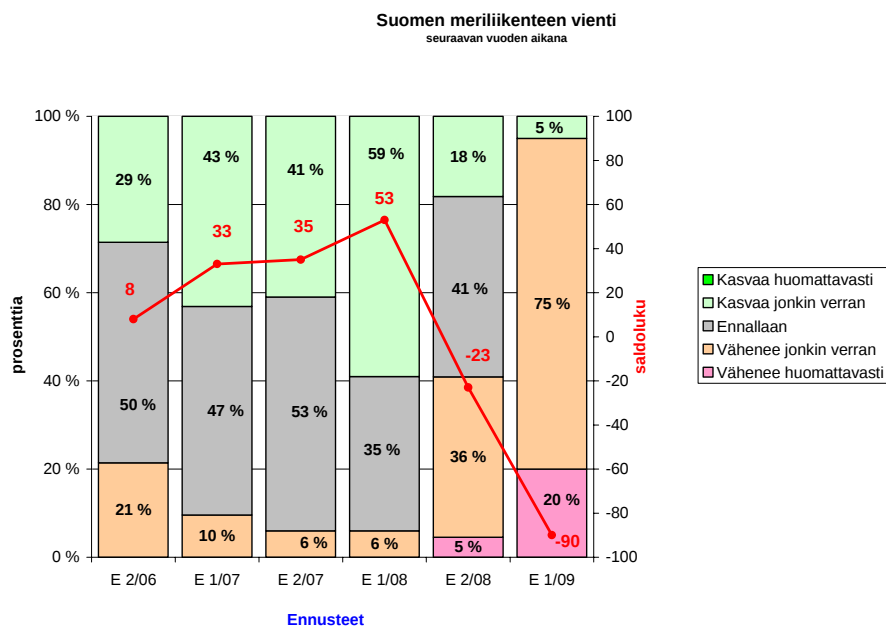
Kuljetuskysynnän kasvu on loppunut ja kysyntä on heikentynyt voimakkaasti. Saldoluku on muuttunut negatiiviseksi (tot 2/08). Ennusteen mukaan kuljetuskysyntä heikkenee seuraavalla kaudella edelleen. Kaksi kolmasosaa vastaajista arvioi kysynnän heikkenevän jonkin verran ja neljännes huomattavasti.

Kuva 3. 2. Kuljetuskysyntä Itämeren/Pohjanmeren merikuljetusmarkkinoilla (tot.2/08 n=21, ennuste 1/09 n=21).

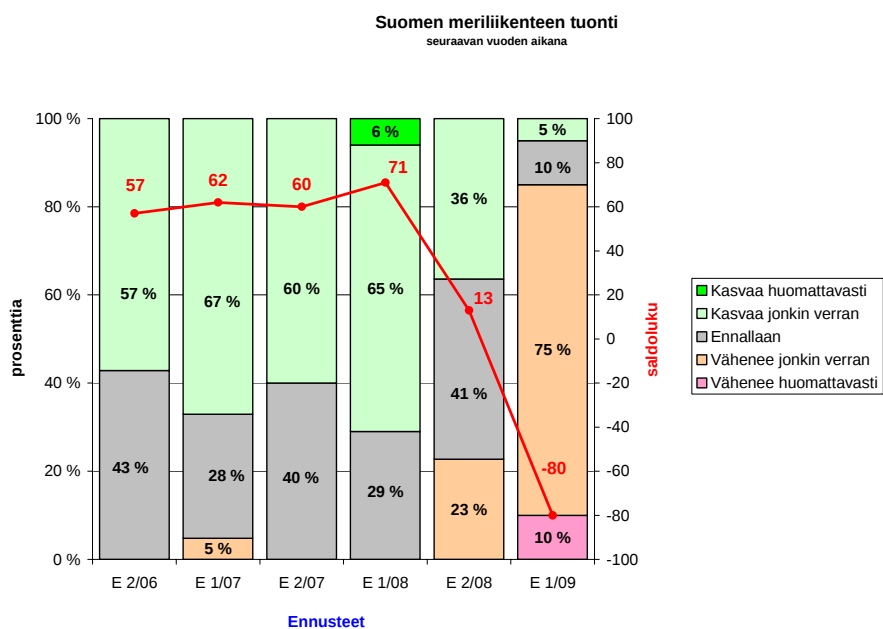
Vienti- ja tuontikuljetusten määrä (B3)

Suomen vientikuljetusten määrän ennustetaan lähes yksimielisesti vähenevän seuraavan vuoden aikana (enn. 1/09). Kolme neljännestä vastaajista arvioi viennin vähenevän vain jonkin verran.

Kuva 3.3. Suomen meriliikenteen vienti (ennuste 1/09 n=20).

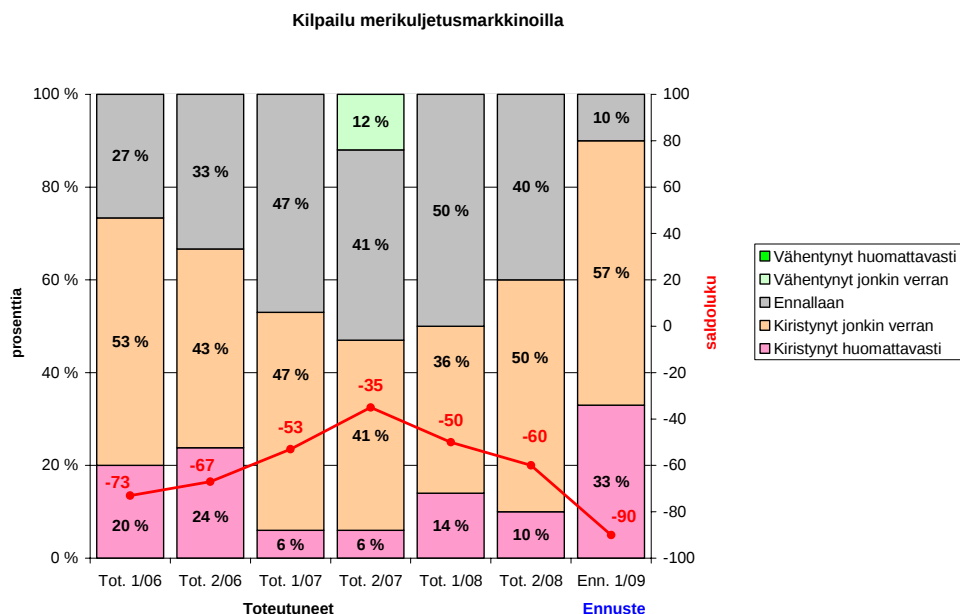
Suomen tuontikuljetusten arvioidaan vähenevän myös lähes yksimielisesti. Tuonnin vähenemisen ennakkoidaan olevan hieman maltillisempaa kuin viennin vähenemisen.

Kuva 3.4. Suomen meriliikenteen tuonti (ennuste 1/09 n=20).

Kilpailu merikuljetusmarkkinoilla (B4)

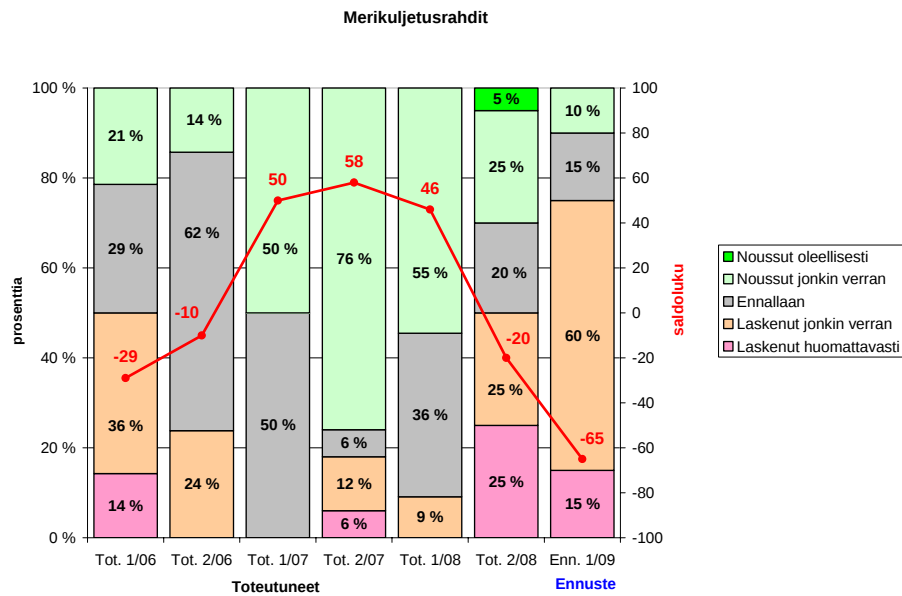
Kilpailu merikuljetusmarkkinoilla jatkuu kireänä, jopa selvästi kiristyen. Menneen puolivuotiskauden (tot. 2/08) saldoluku on laskenut vain 10 pisteellä edelliseen kauteen verrattuna. Vastaajat arvioivat kilpailun kuitenkin kiristyvän edelleen. Kolmannes vastaajista ennakoii kilpailun kiristyvän huomattavasti (enn. 1/09).

Kuva 3.5. Kilpailu merikuljetusmarkkinoilla (tot.2/08 n=20, ennuste 1/09 n=21).

Merikuljetusrahtien hinnat (B5)

Rahtihintojen suotuisa kehitys taittui selvään laskuun viimeisen puolivuotiskauden aikana. Puolet vastaajista arvioi, että rahtihintojen taso on pudonnut viimeisen kuuden kuukauden aikana. Rahtihintojen kehitys jatkuu alenevana myös seuraavan puolen vuoden aikana.

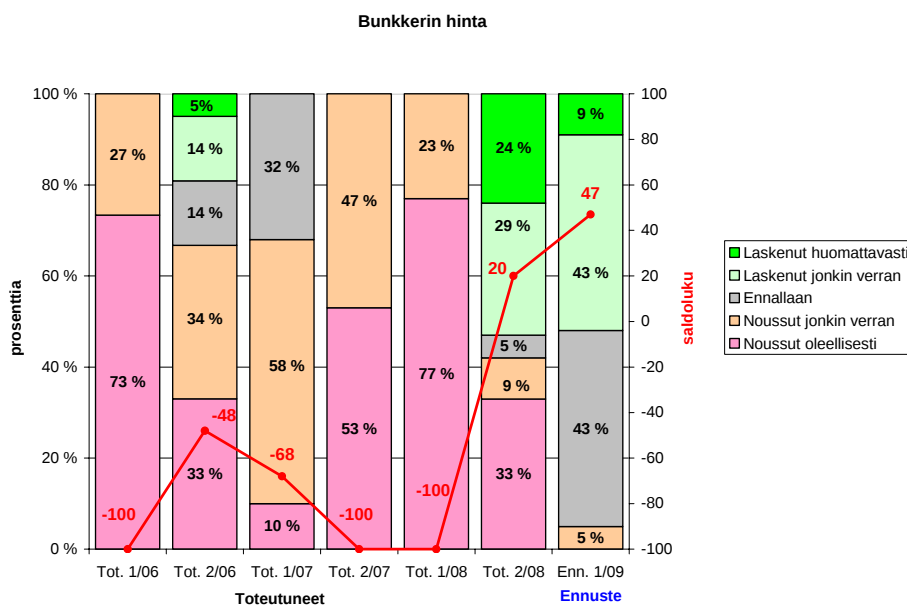

Kuva 3.6. Merikuljetusrahtien hinnat (tot. 2/08 n=20, ennuste 1/09 n=20).

Bunkkerin hinta (B6)

Bunkkerin eli polttoöljyn hintakehitys oli suotuisaa edellisen puolivuotiskauden aikana. Yli puolet vastaajista arvioi, että bunkkerin hinta on laskenut viimeisen puolen vuoden aikana. Neljänneksellä vastaajista varustamon pääasiassa käyttämän bunkkerin hinta nousi kuitenkin voimakkaasti.

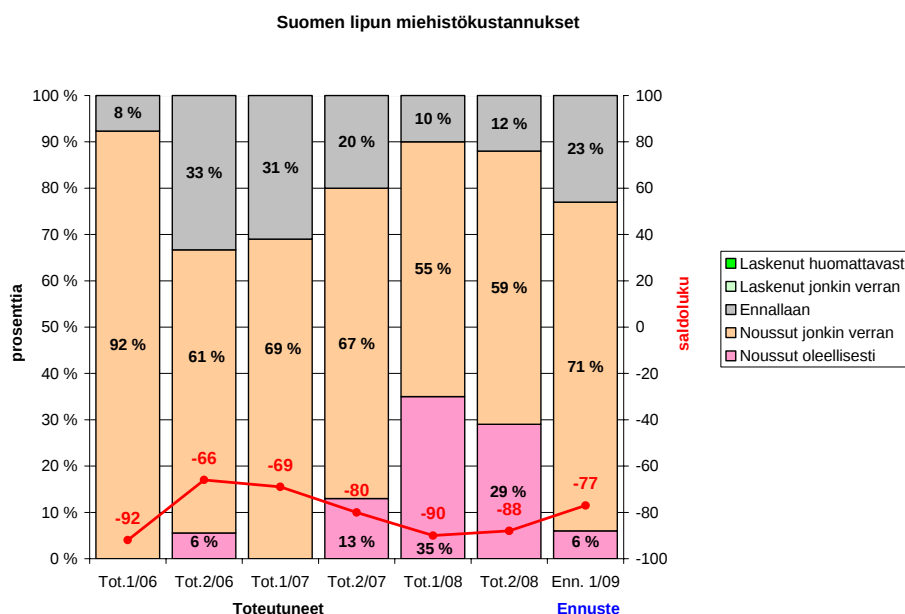
Ennusteen mukaan bunkkerin hinta laskee saldoluvun mukaan selvästi. Yli 40 prosenttia vastaajista ennakoivat polttoöljyn hinnan säilyvän kuitenkin ennallaan seuraavan puolen vuoden aikana.

Kuva 3.7. Bunkkerin hinta (tot. 2/08 n=21, ennuste 1/09 n=21).

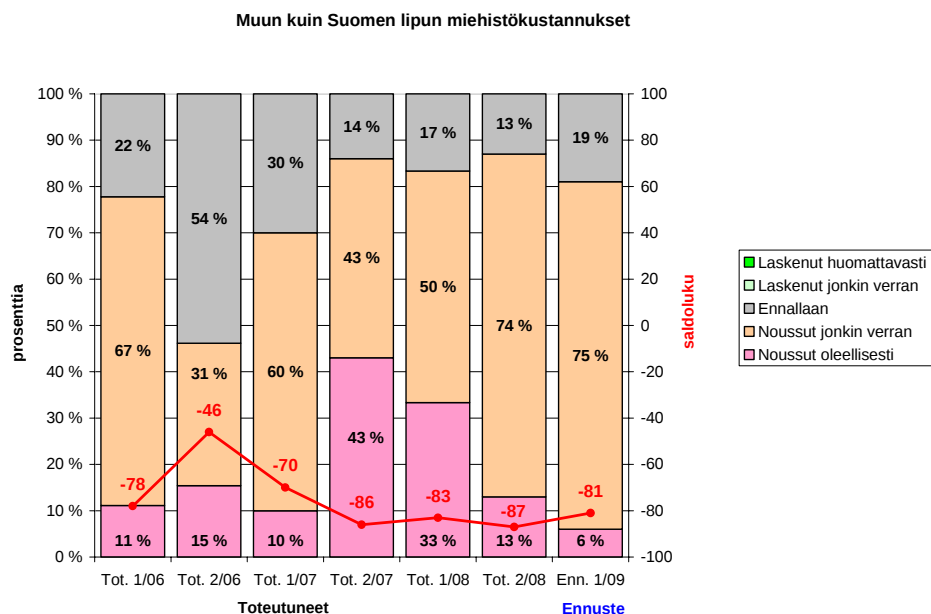
Miehistökustannukset lippuvaltioittain (B7)

Palkkakehitys jatkui *Suomen lipun* alla purjehtivissa aluksissa saldolutarkastelun perusteella voimakkaasti nousevana. Vastaajat ennakoivat lähes yksimielisesti miehistökustannusten kasvavan edelleen, mutta ainoastaan jonkin verran (enn. 1/09).

Kuva 3.8. Suomen lipun miehistökustannukset (tot.2/08 n=17, ennuste 1/09 n=17).

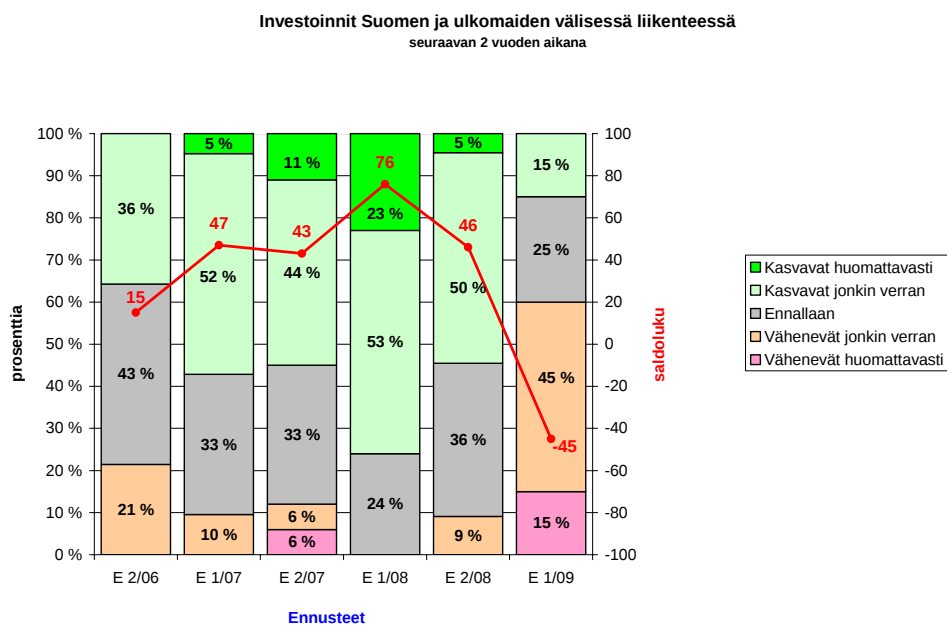
Koska yleinen hintataso on nouseva, oleellista on vertailla Suomen lipun alla purjehtivien alusten miehistökustannusten kehitystä muiden lippujen alla purjehtivien alusten vastaavaan kehitykseen. Arviot miehistökustannuksista *ulkomaisen lipun* osalta osoittivat samansuuntaista kehitystä kuin Suomenkin lipun osalta. Menneen puolivuotiskauden osalta miehistökustannusten saldoluku (-87) on lähes sama kuin Suomen lipun alla purjehtivien alusten vastaava luku (-88). Ennusteen mukaan miehistökustannusten nousu on myös hyvin samansuuntaista. Ulkomaisten lippujen alla miehistökustannusten nousun ennakoidaan olevan hieman voimakkaampaa. Saldolukujen ero on kuitenkin vain neljä pistettä.

Kuva3.9. Muun kuin Suomen lipun miehistökustannukset (tot. 2/08 n=15, ennuste 1/09 n=16).

Investoinnit tonnistoon Suomen ja ulkomaiden välisessä liikenteessä (B8)

Aikajänteenä arviossa käytetään *seuraavaa kahta vuotta*, joten peräkkäisten kyselyiden arviot menevät osittain päällekkäin. Kysymys sisältää uudisrakennukset ja second hand -alusten ostot. Ensimmäistä kertaa varustamobarometrin historian aikana investointien ennakoidaan vähenevän. Ainoastaan 15 prosenttia vastaajista arvioi investointien kasvavan.

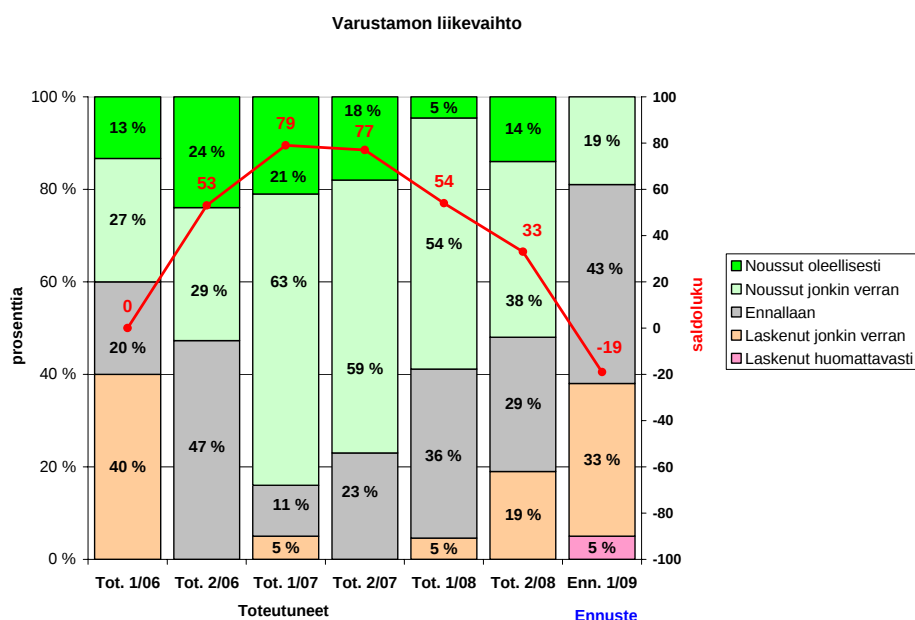
Kuva 3.10. Investoinnit Suomen ja ulkomaiden välisessä liikenteessä (ennuste 1/09 n=20).

3.2 Yksittäistä varustamoa koskevat kysymykset

Liikevaihto (B9)

Viimeisen kuuden kuukauden aikana yksittäisten varustamojen liikevaihto on kasvanut edelleen, joskin hidastuen (tot. 2/08). Vain viidenneksellä vastanneista varustamoista liikevaihto on hieman laskenut.

Liikevaihdon ennakkoidaan kuitenkin kääntyvän laskuun. Ennusteen saldoluku on negatiivinen. Noin 80 prosenttia vastaajista arvioi liikevaihdon pysyvän ennallaan tai pienenevän seuraavan puolen vuoden aikana (enn. 1/09). Liikevaihdon lasku ei ole kuitenkaan niin dramaattista kuin monen varustamoalaa yleisesti kuvaavan indikaattorin kehitys.

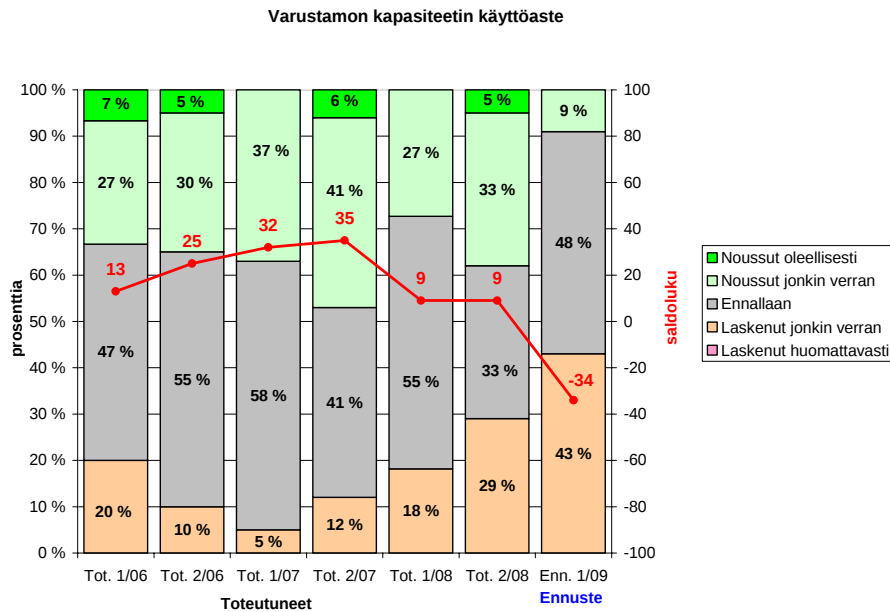

Kuva 3.11. Varustamon liikevaihto (tot. 2/08 n=21, ennuste 1/09 n=21).

Alusten kapasiteetin käyttöaste (B10)

Toteutuneella kaudella kapasiteetin käyttöasteen kasvu on ollut vähäistä. Varustamot jakautuivat melko tasaisesti käyttöasteen mukaan kolmeen luokkaan sen mukaan, onko käyttöaste kasvanut, säilynyt ennallaan vai laskenut.

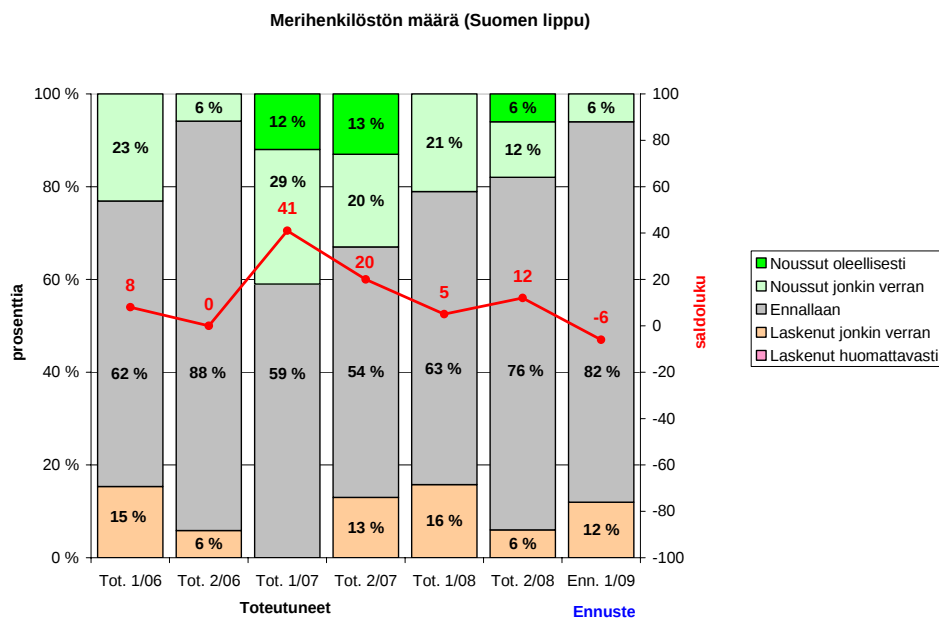
Ennusteen mukaan lähes puolet vastaajista arvioi, että heidän varustamonsa kapasiteetin käyttöaste säilyy ennallaan. Vastaajista 43 prosenttia arvioi käyttöasteen hieman laskevan.

Kuva 3.12. Alusten kapasiteetin käyttöaste (tot. 2/08 n=21, ennuste 1/09 n=21).

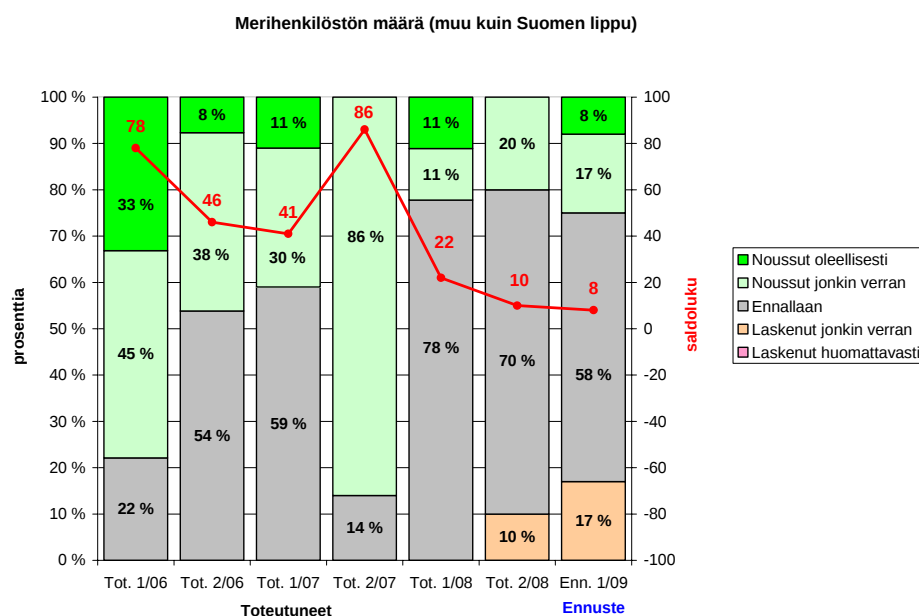
Merihenkilöstön määrän kehitys lippuvaltioittain (B11)

Kolme neljännestä vastaajista arvioi merihenkilöstön määrän säilyneen Suomen lipun alla purjehtivissa aluksissa ennallaan. Toteutuneen puolivuotiskauden saldoluku on 12 pisteellä positiivinen (tot. 2/08). Vahvan näkemyksen mukaan (82 % vastaajista) merihenkilöstön määrä säilyy Suomen lipun alla ennallaan (enn. 1/08). Ennusteen saldoluku on kuitenkin lievästi negatiivinen.

Kuva 3.13. Merihenkilöstön määrä Suomen lipun alla purjehtivilla aluksilla (tot. 2/08 n=17, ennuste 1/09 n=17).

Varustamojen *ulkomaisten lippujen* alla purjehtivien alusten henkilöstön määrä on säilynyt pääosin ennallaan (2/08). Saldoluvun perusteella kehitys on ollut lievästi myönteistä, vaikka saldoluku onkin laskenut 12 pisteellä verrattuna vuoden 2008 alkupuolen kehitykseen. Mahdollinen henkilöstön määrän kasvu kohdistuu tulevalle puolivuotiskaudella ulkomaisen lipun alla purjehtiviin aluksiin (enn. 1/09). Pääosin henkilöstön määrä säilyy ennallaan.

Kuva 3.14. Merihenkilöstön määrä muiden kuin Suomen lipun alla purjehtivilla aluksilla (tot. 2/08 $n=10$, ennuste 1/09 $n=12$).

4 VARUSTAMON KEHITTÄMISEN JA KASVUN ESTEET

C-ryhmässä kartoitettiin varustamojen kokemia kasvun esteitä. Varustamojen nimeämien kasvun esteiden määrää ei rajoitettu. Taulukossa on esitetty myös kolmen aikaisemman kyselyn vastausjakauma.

Taulukko 4.1. Varustamon kasvun esteet.

Kasvun/kehityksen esteet	mainintoja kpl			
	1/07 n=19	2/07 n=17	1/08 n=22	2/08 n=21
Osaavien työntekijöiden saannin vaikeus meripuolella	14	15	13	15
Osaavien työntekijöiden saannin vaikeus maapuolella	5	1	1	2
Työvoimakustannusten nousu	5	7	11	10
Bunkkerin hinnan nousu	10	7	16	4
Charter-kustannusten nousu	2	1	0	0
Pääomakustannusten nousu	3	3	3	9
Muiden kustannusten nousu	2	2	4	5
Kapasiteetin / kaluston rajallisuus	6	7	5	4
Kysynnän riittämättömyys	2	0	2	4
Kilpailun lisääntyminen	6	4	5	6
Huono hintakehitys	4	3	2	3
Talouden yleinen epävarmuus	0	2	12	17
Toiminnan rahoitus ja vakuuspula	2	3	2	5
Ympäristöasioihin liittyvät säädösvaatimukset	1	3	0	3
Muut säädösvaatimukset	2	3	1	2
Suomen lipun hinta	6	7	8	6
Väylämaksujen nykytaso	4	3	1	1
Väylämaksujen nousu	2	2	0	0
Luotsausmaksujen taso	4	0	1	0
Jokin tai jotkin muut, mikä/mitkä	1	1	0	0
Ei erityisiä esteitä kehittymiselle tai kasvulle	0	1	0	0

Kasvun esteitä mainittiin uusimmassa kyselyssä (2/08) 96 kertaa. Eniten mainintoja sai talouden yleinen epävarmuus (17 mainintaa). Laskusuhdanteesta huolimatta seuraavaksi eniten mainintoja sai osaavien työntekijöiden saannin vaikeus meripuolella (15 mainintaa). Työvoima- ja pääomakustannusten nousu saivat seuraavaksi eniten mainintoja.

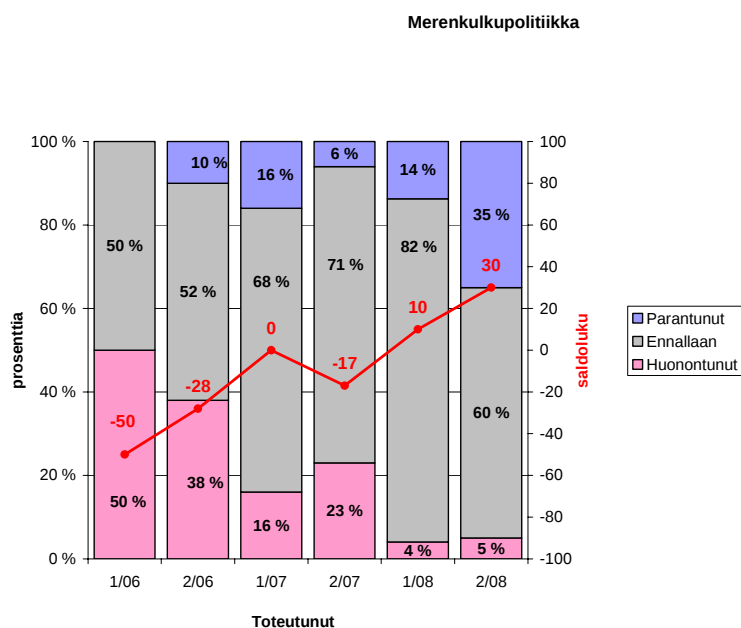
5 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET

D-ryhmässä käsiteltiin toimintaympäristön muutoksia.

Suomen merenkulkupolitiikka (D1)

Kysymyksellä kartoitettiin Suomen merenkulkupolitiikkaa varustamotoiminnan edellytysten kannalta. Aikajänteinä oli viimeinen vuosi, joten eri ajankohtien vastaukset limittyvät osittain.

Yli kolmannes vastaajista katsoi, että merenkulkupolitiikka on parantunut viimeisen vuoden aikana. Poliitiikan parantumista osoittava saldoluku on selvästi positiivinen (+30). 60 prosenttia vastaajista kuitenkin arvioi, että merenkulkupolitiikka on säilynyt ennallaan.

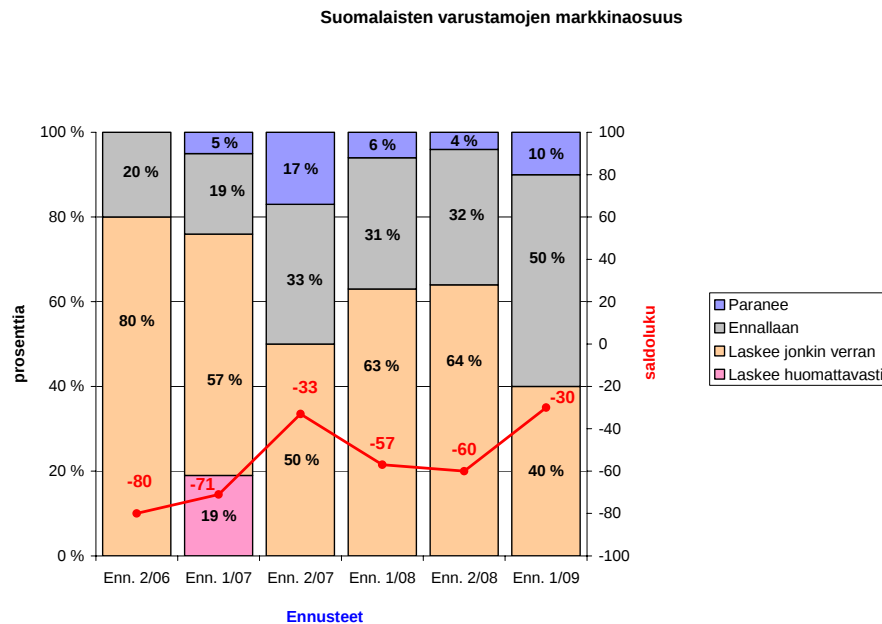

Kuva 5.1. Suomen merenkulkupolitiikka (tot. 2/08 n=20).

Useassa vastauksessa painotettiin sitä, että positiivisen arvion taustalla on oletamus siitä, että tonnistoverouudistus saadaan toteutettua jokseenkin suunnitellussa muodossa. Eräässä vastauksessa pahoiteltiin hidastelua, jonka takia uudistus ajoittuu laskusuhdanteeseen.

Suomalaisten varustamojen markkinaosuus (D2)

Uusi ennuste (1/09) osoittaa, että suomalaisten varustamojen markkinaosuuden kehitys kuljetuksista Suomeen/Suomesta on edelleen laskeva. Saldoluku on kuitenkin 30 pistettä parempi kuin edellisessä ennusteessa. Puolet vastaajista arvioi, että markkinaosuus ei muutu.

Kuva 5.2. Suomalaisten varustamojen markkinaosuus. (ennuste 1/09 n=20).

6 TEEMAKYSYMYS

Barometrin teemakysymys on vaihtuva kysymys, jolla kartoitetaan vastaajien mielipidettä ajankohtaiseen aiheeseen.

Teemakysymys käsitteli tällä kertaa merenkulun koulutusjärjestelmää. Kysymyksen taustana on, että opetusministeriö rahoittaa parhaillaan selvitystä merenkulkualan koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Tulosten pohjalta on mahdollista suunnata ja toteuttaa koulutuksen kehittämistoimia.

Koulutus merenkulkualan ammatteihin annetaan toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa (ammattiopisto) ja ammattikorkeakouluissa. Ammattiopistossa voidaan suorittaa merenkulun perustutkinto. Yhteisten ammatillisten opintojen jälkeen on mahdollisuus erikoistua eri merenkulun ammatteihin valitsemalla jokin neljästä koulutusohjelmasta. Kokonaisopintoihin sisältyy myös työssä oppimista.

Ammattikorkeakouluun voi hakea ylioppilaspohjalta ja/tai suorittamalla ammatillinen tutkinto. Esimerkiksi kansipäällystön koulutusohjelman ammattiopistossa suorittaneet voivat jatkaa opintojaan merikapteeniksi (AMK) ammattikorkeakoulussa. Ammattikorkeakouluista valmistuu merikapteenoja (AMK) ja merenkulkualan insinöörejä (AMK). Opintojen laajuus on 270 opintopistettä. Opiskelijan on suoritettava 60 opintopisteen laajuinen harjoittelu kansainvälisessä liikenteessä. Lisäksi on mahdollisuus suorittaa merikapteenin ylempi AMK-tutkinto.

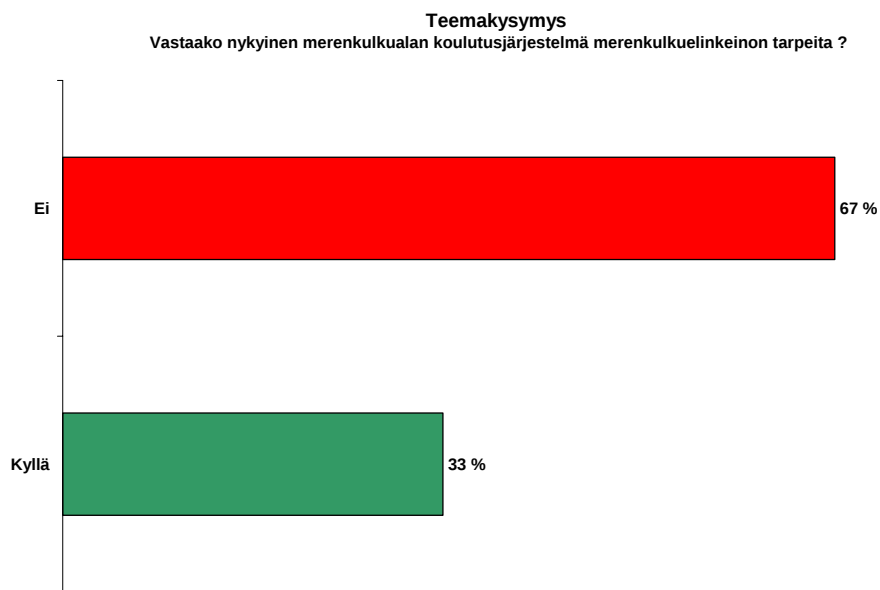
Kysymys kuului: *”Vastaako nykyinen merenkulkualan koulutusjärjestelmä merenkukuelinkeinon tarpeita?”*

Teemakysymykseen vastasi **18 vastaajaa**. Kolme kyselyyn osallistunutta ei vastannut teemakysymykseen. 67 % vastaajista arvioi, että koulutusjärjestelmä ei vastaa elinkeinon tarpeita. Kolmannes vastaajista katsoi, että koulutusjärjestelmä vastaa tarpeita.

Kyselylomakkeessa oli varattu tilaa kielteisten vastausten perusteluun. Kielteisen vastauksen antaneista 11 perusteli vastaustaan. Vastauksissa korostettiin erityisesti sitä, että nykyinen koulutusjärjestelmä on liian teoreettinen ja koulutusaika liian pitkä. Toivottiin käytännönläheisempää lähestymistapaa. Esimerkiksi laivaharjoittelua toivottiin enemmän. Oppisopimusperiaate nähtiin hyväksi. Tavoitteena pitäisi olla, että merenkulku saa ammattitaitoista ja osaavaa henkilökuntaa kaikkiin vakansseihin. Eräissä vastauksessa korostettiin myös sitä, että kaikille tutkinnon suorittaneille pitäisi pystyä löytämään paikka merenkulun piiristä.

Nähtiin myös tarvetta eri tasot ja suuntautumisvaihtoehdot niveltävään, yhtenäiseen koulutukseen. Erään vastaajan mielestä alalle hakeutuu nyt henkilöitä, jotka eivät kuitenkaan pysy merenkulkualalla.

Vastauksissa ruodittiin merihenkilöstön koulutusta, mutta eräs vastaaja totesi, että merenkulun kaupallinen peruskoulutus ei ole ajan tasalla ammattikorkeakoulu- ja yliopistotasolla MKK:n täydennyskoulutusta lukuun ottamatta.

Kuva 6.1. Teemakysymyksen vastausten jakauma (n=18).

Liite**Kyselylomake****A. Taustatiedot****A1. Yhteystiedot**

Varustamon / tytärvarustamon nimi
 Vastaajan nimi
 Asema

A2. Varustamonne pääasiallinen liikennemuoto

- ☐ Linjaliikenne
☐ Hakurahtiliikenne (aika- ja/tai matkarahtaus)
☐ Muu

A3. Varustamonne pääasiallinen tavaraliikenne

- ☐ Kuivabulk
☐ Nestebulk
☐ Kappaletavara

A4. Mitä suuruusluokkaa varustamonne* liikevaihto on?

* Varustamolla tarkoitetaan konsernin ollessa kyseessä konsernin varustamotoimintoja. Mikäli konserniin kuuluu useita varustamotoimintaa harjoittavia tytäryrityksiä, ilmoittakaa ensisijaisesti edustamanne organisaation tiedot, ei koko konsernin tietoja.

- ☐ alle 10 MEUR
☐ 10 - 50 MEUR
☐ 50 - 100 MEUR
☐ yli 100 MEUR

A5. Mitä suuruusluokkaa varustamonne työntekijämäärä on?

- ☐ alle 20
☐ 20 - 50
☐ 50 - 100
☐ 100 - 200
☐ yli 200

A6. Varustamon tonnisto

- ☐ Varustamolla on ainoastaan omaa tonnistoa
☐ Varustamolla on sekä omaa että vuokrattua tonnistoa
☐ Varustamolla on ainoastaan vuokrattua tonnistoa
☐ Varustamolla ei ole omaa eikä vuokrattua tonnistoa

A7. Varustamon lippuvaltiot

Varustamonne operoimien alusten määrä lippuvaltioittain:

Aluksia/lippu	Ro-ro/ Ropax	Konttialus	Kuivabulk	Nestebulk
	kappalemäärä			
Suomen lippu				
EU-lippu				
Muu				

B. Nykytilanne ja tulevaisuus**Yleisesti varustamoalaa koskevat kysymykset****Suhdanteet****B1a. Ovatko merikuljetusmarkkinoiden suhdanteet viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon**

- ☐ Parantuneet huomattavasti
- ☐ Parantuneet jonkin verran
- ☐ Pysyneet ennallaan
- ☐ Huonontuneet jonkin verran
- ☐ Huonontuneet huomattavasti

* Suhdanteiden pysyminen ennallaan tarkoittaa tilannetta, jossa suhdannevaihtelu on +/- 2 %.

B1b. Odotatteko merikuljetusmarkkinoiden suhdanteiden seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon.

- ☐ Parantuvan huomattavasti
- ☐ Parantuvan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Huonontuvan jonkin verran
- ☐ Huonontuvan huomattavasti

* Suhdanteiden pysyminen ennallaan tarkoittaa tilannetta, jossa suhdannevaihtelu on +/- 2 %.

Tuotanto/Kysyntä**B2a. Onko kuljetuskysyntä Itämeren/Pohjanmeren merikuljetusmarkkinoilla viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon.**

- ☐ Kasvanut huomattavasti
- ☐ Kasvanut jonkin verran
- ☐ Pysynyt ennallaan
- ☐ Huonontunut jonkin verran
- ☐ Huonontunut huomattavasti

B2b. Odotatteko kuljetuskysynnän Itämeren/Pohjanmeren merikuljetusmarkkinoilla seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon.

- ☐ Kasvavan huomattavasti
- ☐ Kasvavan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Huonontuvan jonkin verran
- ☐ Huonontuvan huomattavasti

B3a. Odotatanko vientikuljetusten määrän seuraavan vuoden aikana Suomen meriliikenteessä, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Kasvavan huomattavasti
- ☐ Kasvavan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Vähentyvän jonkin verran
- ☐ Vähentyvän huomattavasti

B3b. Odotatanko tuontikuljetusten määrän seuraavan vuoden aikana Suomen meriliikenteessä, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Kasvavan huomattavasti
- ☐ Kasvavan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Vähentyvän jonkin verran
- ☐ Vähentyvän huomattavasti

Kilpailu

B4a. Onko kilpailu merikuljetusmarkkinoilla viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Kiristynyt huomattavasti
- ☐ Kiristynyt jonkin verran
- ☐ Pysynyt ennallaan
- ☐ Vähentynyt jonkin verran
- ☐ Vähentynyt huomattavasti

B4b. Odotatanko kilpailun merikuljetusmarkkinoilla seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Kiristyvän huomattavasti
- ☐ Kiristyvän jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Vähentyvän jonkin verran
- ☐ Vähentyvän huomattavasti

Hinnat

B5a. Ovatko merikuljetusrahtien hinnat viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Nousseet oleellisesti
- ☐ Nousseet jonkin verran
- ☐ Pysyneet ennallaan
- ☐ Laskeneet jonkin verran
- ☐ Laskeneet huomattavasti

B5b. Odotatanko merikuljetusrahtien hintojen seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Nousevan oleellisesti
- ☐ Nousevan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Laskevan jonkin verran
- ☐ Laskevan huomattavasti

Kustannukset

B6a. Onko käyttämänne polttoöljyalaadun (= "bunkkerin") hinta viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon ?

- ☐ Noussut oleellisesti
☐ Noussut jonkin verran
☐ Pysynyt ennallaan
☐ Laskenut jonkin verran
☐ Laskenut huomattavasti

B6b. Odotatteko käyttämänne polttoöljyalaadun (= "bunkkerin") hinnan seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Nousevan oleellisesti
☐ Nousevan jonkin verran
☐ Pysyvän ennallaan
☐ Laskevan jonkin verran
☐ Laskevan huomattavasti

B7a. Ovatko miehistökustannukset varustamoalalla lippuvaltioittain viimeisen 6 kuukauden aikana

	Suomen lippu	Muu lippu
Nousseet oleellisesti	☐	☐
Nousseet jonkin verran	☐	☐
Pysyneet ennallaan	☐	☐
Laskeneet jonkin verran	☐	☐
Laskeneet huomattavasti	☐	☐

B7b. Odotatteko miehistökustannusten varustamoalalla lippuvaltioittain seuraavan 6 kuukauden aikana

	Suomen lippu	Muu lippu
Nousevan oleellisesti	☐	☐
Nousevan jonkin verran	☐	☐
Pysyvän ennallaan	☐	☐
Laskevan jonkin verran	☐	☐
Laskevan huomattavasti	☐	☐

Investoinnit

B8a. Oletatteko, että varustamoalalla Suomen ja ulkomaiden välisessä liikenteessä investoinnit kalustoon (uudisrakennukset ja second-hand alusten osto) seuraavan kahden vuoden aikana

- ☐ Kasvavat huomattavasti
☐ Kasvavat jonkin verran
☐ Pysyvät ennallaan
☐ Vähentyvät jonkin verran
☐ Vähentyvät huomattavasti

Varustamoa koskevat kysymykset**Liikevaihto**

B9a. Onko varustamonne liikevaihto viimeisen 6 kuukauden aikana mennessä

- ☐ Noussut oleellisesti
☐ Noussut jonkin verran
☐ Pysynyt ennallaan
☐ Laskenut jonkin verran
☐ Laskenut huomattavasti

B9b. Odotatkeko varustamonne liikevaihdon seuraavan 6 kuukauden aikana

- ☐ Nousevan oleellisesti
- ☐ Nousevan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Laskevan jonkin verran
- ☐ Laskevan huomattavasti

Kapasiteetti

B 10a. Onko varustamonne alusten kapasiteetin käyttöaste viimeisen 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Noussut oleellisesti
- ☐ Noussut jonkin verran
- ☐ Pysynyt ennallaan
- ☐ Laskenut jonkin verran
- ☐ Laskenut huomattavasti

B 10b. Odotatkeko varustamonne alusten kapasiteetin käyttöasteen seuraavan 6 kuukauden aikana, kun kausivaihtelua ei oteta huomioon

- ☐ Nousevan oleellisesti
- ☐ Nousevan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Laskevan jonkin verran
- ☐ Laskevan huomattavasti

Henkilöstö

B11a. Onko varustamonne merihenkilöstön määrä lippuvaltioittain viimeisen 6 kuukauden aikana

	Suomen lippu	Muu lippu
Noussut oleellisesti	☐	☐
Noussut jonkin verran	☐	☐
Pysynyt ennallaan	☐	☐
Laskenut jonkin verran	☐	☐
Laskenut huomattavasti	☐	☐

B11b. Odotatkeko varustamonne merihenkilöstön määrän lippuvaltioittain seuraavan 6 kuukauden aikana

	Suomen lippu	Muu lippu
Nousevan oleellisesti	☐	☐
Nousevan jonkin verran	☐	☐
Pysyvän ennallaan	☐	☐
Laskevan jonkin verran	☐	☐
Laskevan huomattavasti	☐	☐

C Kasvun esteet

C1. Näettekö jonkun tai joidenkin seuraavista tekijöistä olevan varustamonne toiminnan kehittämisen tai kasvun esteenä (voitte valita useamman kuin yhden vaihtoehdon)

- ☐ Osaavien työntekijöiden saannin vaikeus meripuolella
- ☐ Osaavien työntekijöiden saannin vaikeus maapuolella
- ☐ Työvoimakustannusten nousu
- ☐ Bunkkerin hinnan nousu
- ☐ Charter-kustannusten nousu
- ☐ Pääomakustannusten nousu
- ☐ Muiden kustannusten nousu
- ☐ Kapasiteetin / kaluston rajallisuus
- ☐ Kysynnän riittämättömyys
- ☐ Kilpailun lisääntyminen
- ☐ Huono hintakehitys
- ☐ Talouden yleinen epävarmuus
- ☐ Toiminnan rahoitus ja vakuuspula
- ☐ Ympäristöasioihin liittyvät säädösvaatimukset
- ☐ Muut säädösvaatimukset, mitkä
- ☐ Suomen lipun hinta
- ☐ Väylämaksujen nykytaso
- ☐ Väylämaksujen nousu
- ☐ Luotsausmaksujen taso
- ☐ Jokin tai jotkin muut, mikä/mitkä
- ☐ Ei erityisiä esteitä kehittymiselle tai kasvulle

D. Toimintaympäristön muutokset

D1 Suomen merenkulkupolitiikka on varustamotoiminnan edellytysten kannalta viimeisen vuoden aikana

- ☐ Parantunut
- ☐ Säilynyt ennallaan
- ☐ Huonontunut

Perustelu:

D2 Odottaa suomalaisten varustamojen (yhdistysten jäsenvarustamojen) markkina-osuuden kuljetuksista Suomeen/Suomesta seuraavan vuoden aikana

- ☐ Nousevan huomattavasti
- ☐ Nousevan jonkin verran
- ☐ Pysyvän ennallaan
- ☐ Laskevan jonkin verran
- ☐ Laskevan huomattavasti

D. Teemakysymys

TAUSTAA: Opetusministeriö rahoittaa parhaillaan selvitystä merenkulkualan koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista. Tulosten pohjalta on mahdollista suunnata ja toteuttaa koulutuksen kehittämistoimia.

KYSYMYS: Vastaako nykyinen merenkulkualan koulutusjärjestelmä merenkuluelinkeinon tarpeita?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Perustelu: Jos vastasitte "Ei", miten koulutusjärjestelmää pitäisi mielestänne kehittää?

Turun yliopisto
MERENKULKUALAN KOULUTUS- JA TUTKIMUSKESKUS
Veistämönaukio 1-3
FI-20100 TURKU

<http://mkk.utu.fi>

TURUN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF TURKU